

KU LEUVEN

Sterrenkunde als een 'gateway science' tot iSTEM

Mieke De Cock
Hans Van Winckel

S**T****M****E****KU LEUVEN**

Inhoud van deze sessie

1. Toelichting

- iSTEM-onderwijs
Wat? Waarom?
- STEM@school
een Vlaams iSTEM-(onderzoeks) project
- STEM@school – Module Dubbelsterren

2. Zelf aan de slag

KU LEUVEN

iSTEM-onderwijs:
Wat? Waarom?

KU LEUVEN

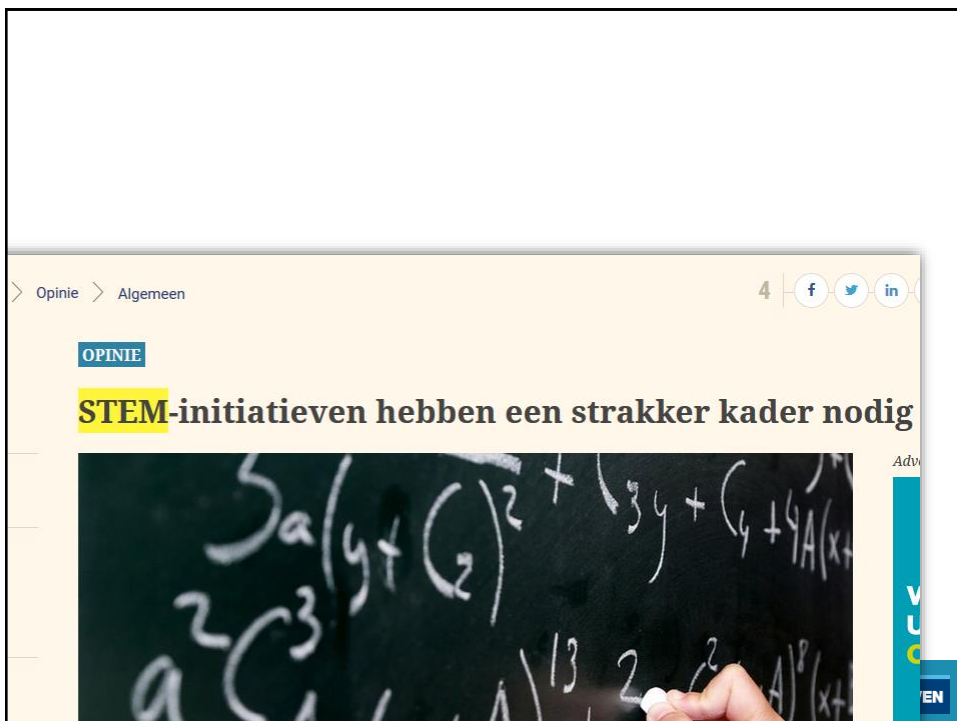
iSTEM-onderwijs – Wat?

- STEM = Science-Technology-Engineering-Mathematics
- *i*STEM = **integrated** S-T-E-M
- *i*STEM-onderwijs = interdisciplinaire onderwijsaanpak
doel: muren tussen S-T-E-M componenten verlagen

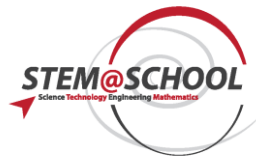

iSTEM-onderwijs – Waarom?

- weinig interesse/motivatie voor STEM-studies/beroep
  - relevantie wisk / wetenschappen onduidelijk voor leerlingen
  - ‘real life STEM’ = *i*STEM
  - Vlaanderen: S & M – weinig T-E in secundair onderwijs
- **STEM in meer ‘connected / integrated way’ in onderwijs**
 → **nood aan onderzoek naar *i*STEM-onderwijs**

- Veel initiatieven, heel divers !
- Nood aan visie op en didactiek voor geïntegreerd STEM-onderwijs
- Nood aan onderzoek rond geïntegreerd STEM-onderwijs

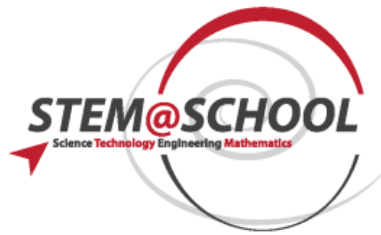
KU LEUVEN

STEM@school

een Vlaams iSTEM-(onderzoeks) project

KU LEUVEN

Onderzoeksproject (2014 – 2018)

- verschillende universiteiten
wetenschappers, ingenieurs, onderwijskundigen
- koepels
- secundaire scholen / leraren

KU LEUVEN

Partners:

KU Leuven

UAntwerpen

Katholiek Onderwijs Vlaanderen

GO!

→ Focus op abstracte STEM

KU LEUVEN

Doel:

Ontwerp, implementatie en validatie van iSTEM curriculum

- leerdoelen iSTEM-onderwijs formuleren
- leermaterialen ontwikkelen **Sterrenkunde**
- iSTEM-didactiek ontwikkelen
- onderzoek naar impact
  - leereffecten
  - attitudes

KU LEUVEN

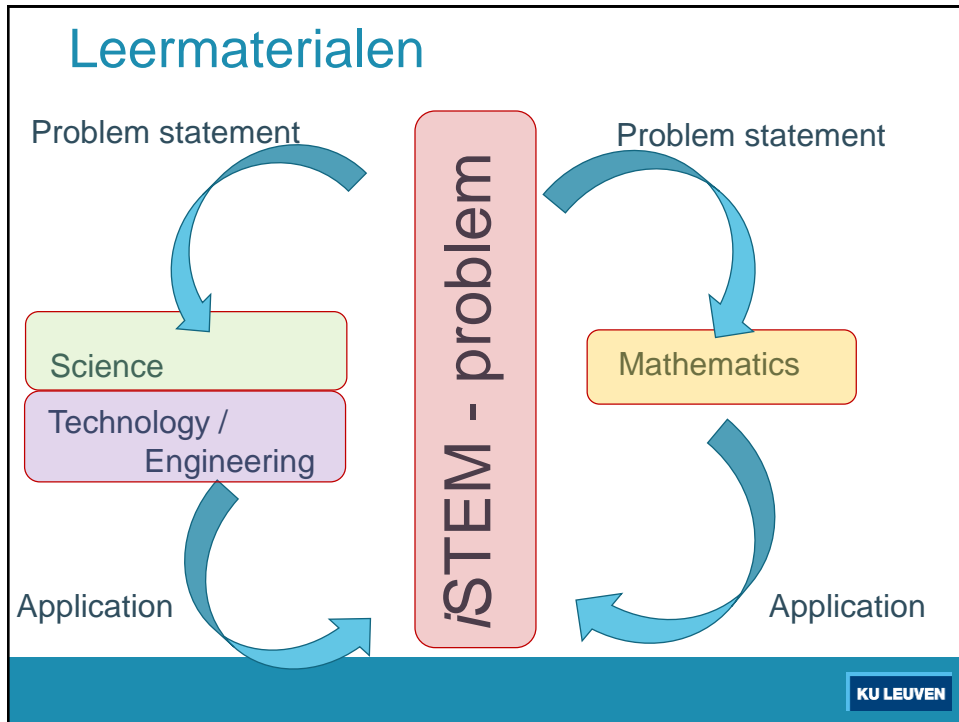

STEM@school: pijlers

1. Integratie van STEM inhoud,
  - met respect voor eigenheid van disciplines!*
2. Probleem gecentreerd leren → authentieke problemen
3. Onderzoeks- en ontwerpgebaseerd leren
4. Samenwerkend leren
5. Vakdidactische onderzoeksresultaten meenemen

(Merrill, 2002; Merrill, 2007; Sanders, 2009; Wang et al., 2011; De Groof et al., 2012; Kolodner et al., 1

KU LEUVEN

STEM@school

Module Dubbelsterren

STEM@school module over sterrenkunde

Sterrenkunde als een 'gateway' tot STEM

- 'fun' voor leerlingen
- samenspel wisk – fys & chem –
informatica – technologie
- 'technology driven'

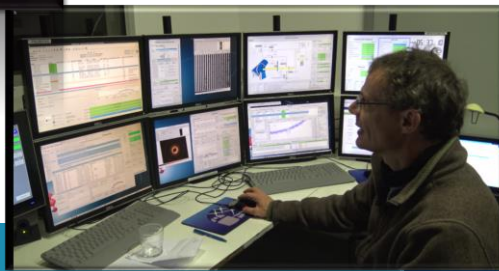
Sterrenkunde

STEM@SCHOOL

2 LEW@SCHOOL

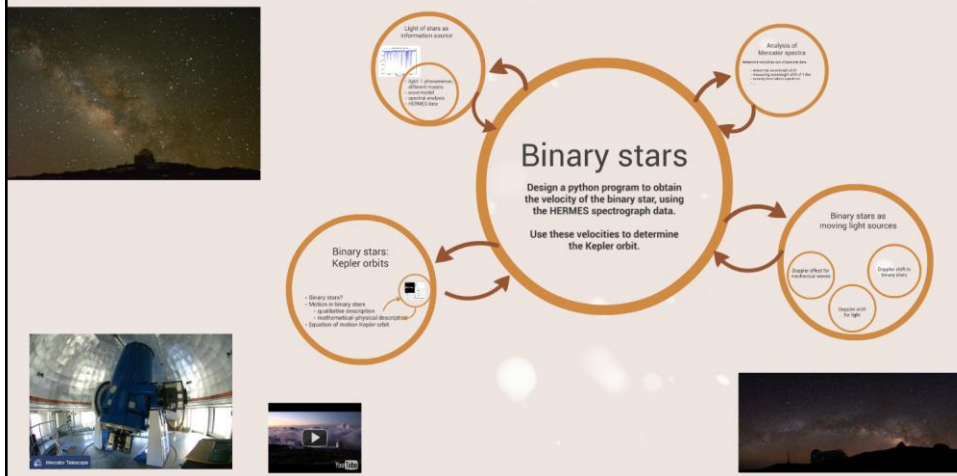
maar ook

Opbouw en inhoud

Doelgroep:

leerlingen 5-6 sterk wetensch-wisk

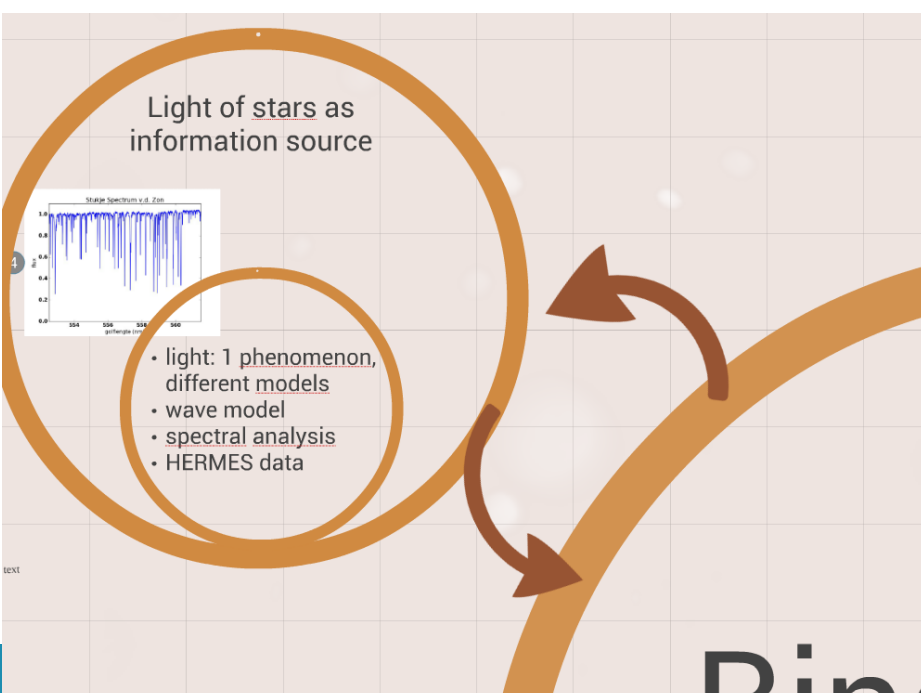

HERMES@Mercator

KU LEUVEN

Light of stars as information source

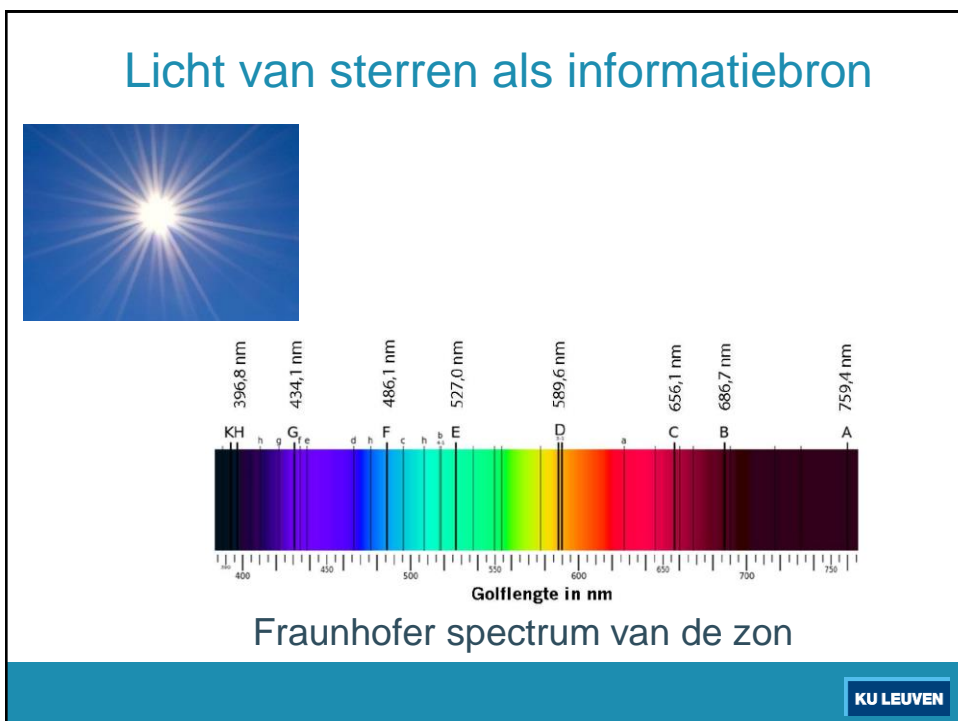

Starlight Spectrum v.d. Zon

- light: 1 phenomenon, different models
- wave model
- spectral analysis
- HERMES data

TEXT

Din

Licht - golfmodel

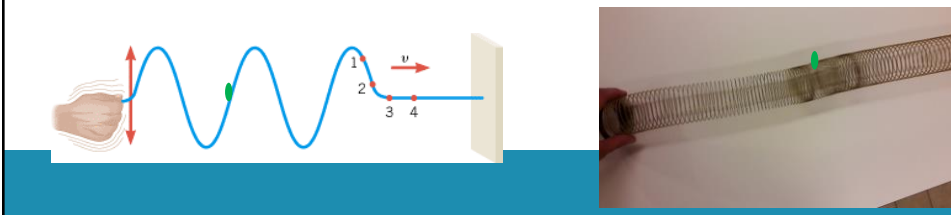

Modellen voor licht: stralenmodel – golfmodel – foton model

golffnenomenen

- vertrekpunt: mechanische golven

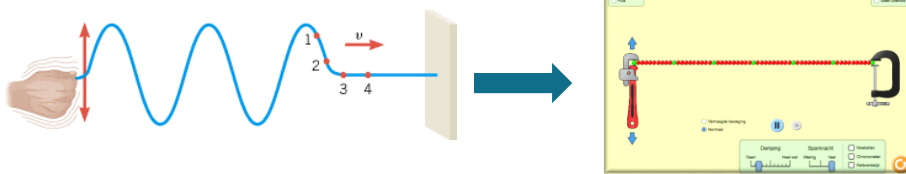
experimenten

Licht - golfmodel

→ Kwalitatief onderzoek met Phet-applets

→ Wiskundige beschrijving – *goniometrische functies*

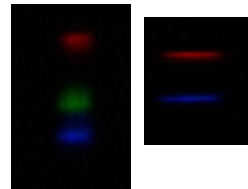
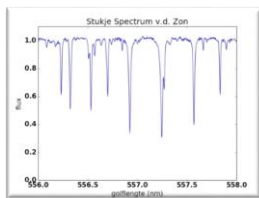
$$D(x, t) = A \sin\left(\frac{2\pi}{T}t - \frac{2\pi}{\lambda}x\right)$$

Licht – foton model

Spectroscopisch onderzoek van sterren

- Discreet - continu
- Bohr model → *chemie*
- Absorptie - emissie
- Grafieken van spectra

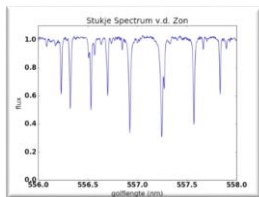
KU LEUVEN

Licht – foton model

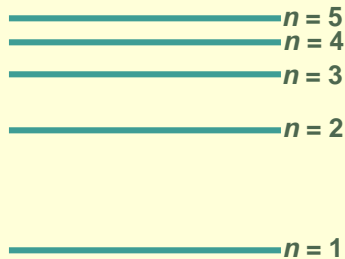
Activiteiten:

- experimenten – data analyse python
- kleine oefeningen
- conceptvragen

ConcepTest

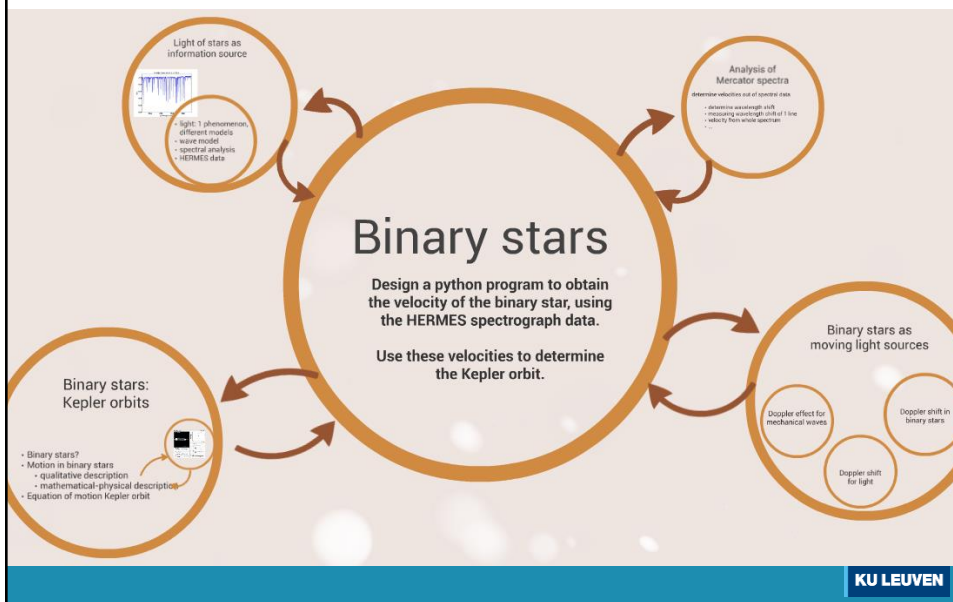
Suppose there is an atom that contains exactly **five** energy levels. How many different transitions are possible? (Count only one direction!)

- 1) 4
- 2) 5
- 3) 10
- 4) 20
- 5) many more than 20

KU LEUVEN

Opbouw en inhoud

Binary stars: Kepler orbits

- Binary stars?
- Motion in binary stars
  - qualitative description
  - mathematical-physical description
- Equation of motion Kepler orbit

KU LEUVEN

Dubbelsterren: Keplerbanen

- Dubbelsterren
- Beweging in dubbelsterren: cirkelbeweging
  - 'guided inquiry': kwalitatief - applet
  - kwantitatieve beschrijving
- Keplerbaan

3.3 De bewegingsvergelijking: De Kepleraanse banen

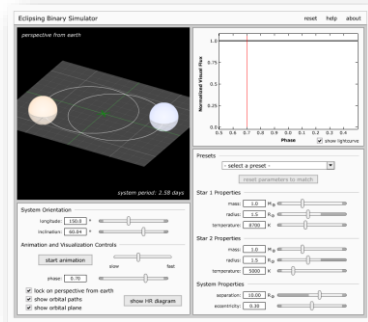
Om de cirkelvormige beweging van dubbelsterren wiskundig te beschrijven, passen we de gravitatiewet van Newton toe. De twee sterren bewegen rond het massacentrum. De sterren hebben massa m_1 en m_2 en hun afstand tot het massacentrum noteren we met r_1 en r_2 (zie Figuur 3.5). Welke ster staat het dichtste bij het massacentrum, die met de grootste of kleinste massa? Uit de opdrachten van vorige paragraaf weten we dat de twee sterren rond het massacentrum roteren met dezelfde orbitale periode P . Uit de eigenschap van het massacentrum haken we:

$$m_1 r_1 = m_2 r_2 \tag{3.5}$$

De snelheid van elke ster (v_1, v_2) kan je bepalen door de totale afgelegde weg van één cirkelbeweging te delen door de orbitale periode P . Kan je dat opschrijven? Beweegt de meest massieve ster het snelst of het traagst? Alleen als de massa's gelijk zijn, zullen de snelheden dezelfde zijn. Kan je nu volgende gelijkheden aantonen?

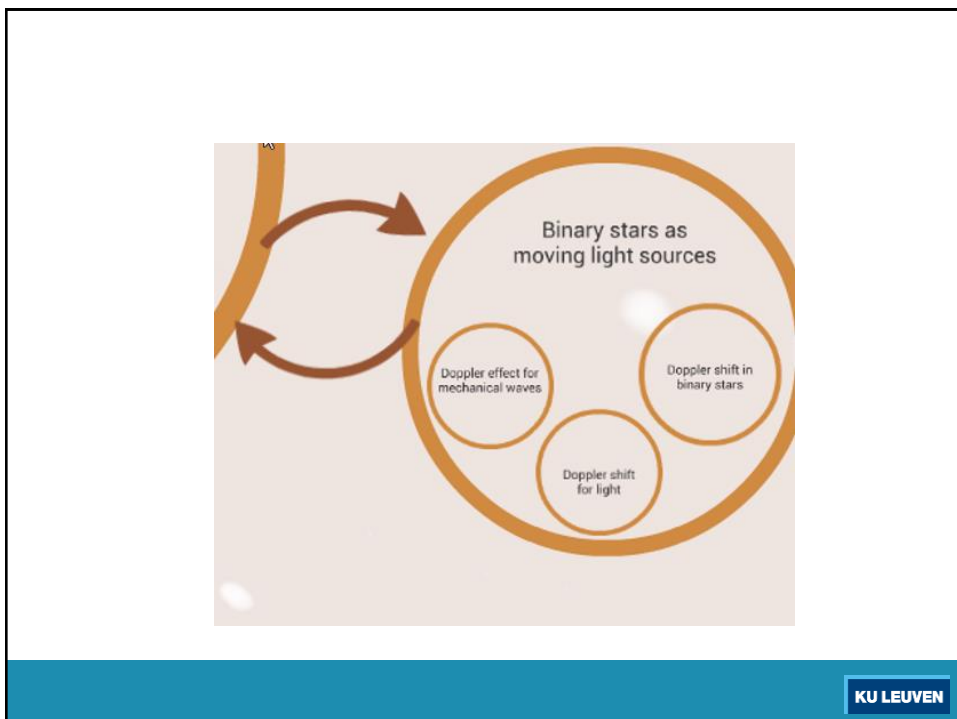
$$\frac{v_1}{v_2} = \frac{r_1}{r_2} = \frac{m_2}{m_1} \tag{3.6}$$

De twee sterren zijn onderhevig aan de gravitatiekracht en voor beide sterren is de grootte ervan:

$$F = G \frac{m_1 m_2}{(r_1 + r_2)^2} \tag{3.7}$$

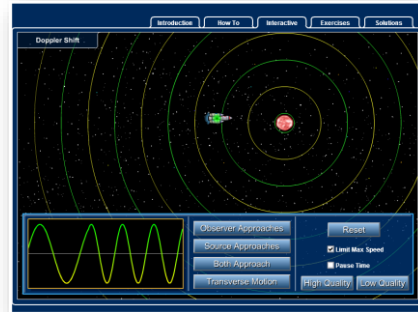
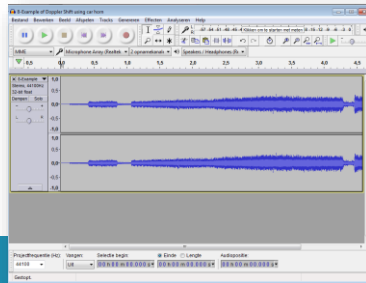

Opbouw en inhoud

Bewegende lichtbronnen

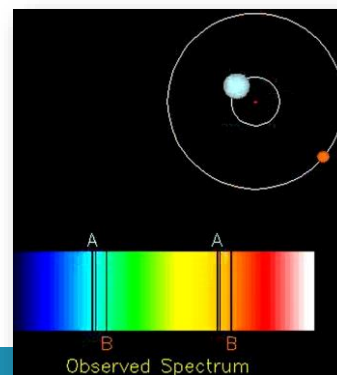
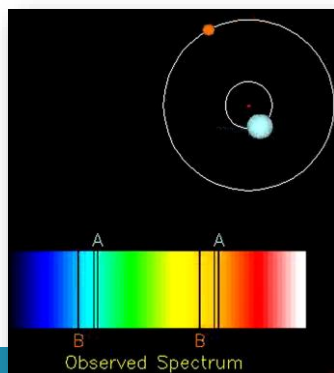
- Doppler effect bij geluid
  - Verkenning met applet
  - Wiskundige beschrijving
  - Experiment Audacity

KU LEUVEN

Bewegende lichtbronnen

- Doppler effect bij licht
- Doppler effect bij dubbelsterren

KU LEUVEN

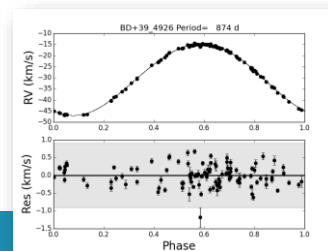
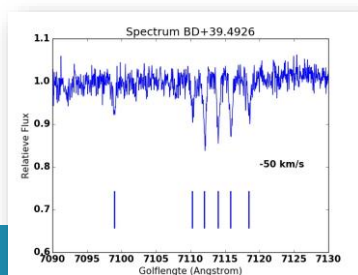
Opbouw en inhoud

Analyse van spectra

- Bepaal radiale snelheden uit spectra
- Bepaal dan Keplerbaan en massafunctie
- *Optioneel: uitbreiding methode voor exoplaneet detectie*

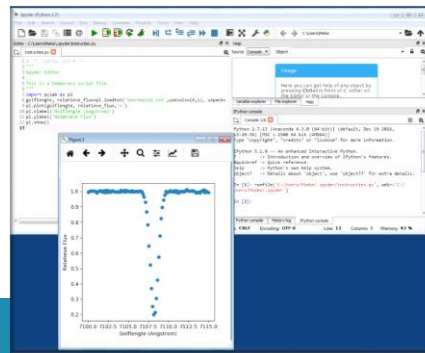

Python programmeren

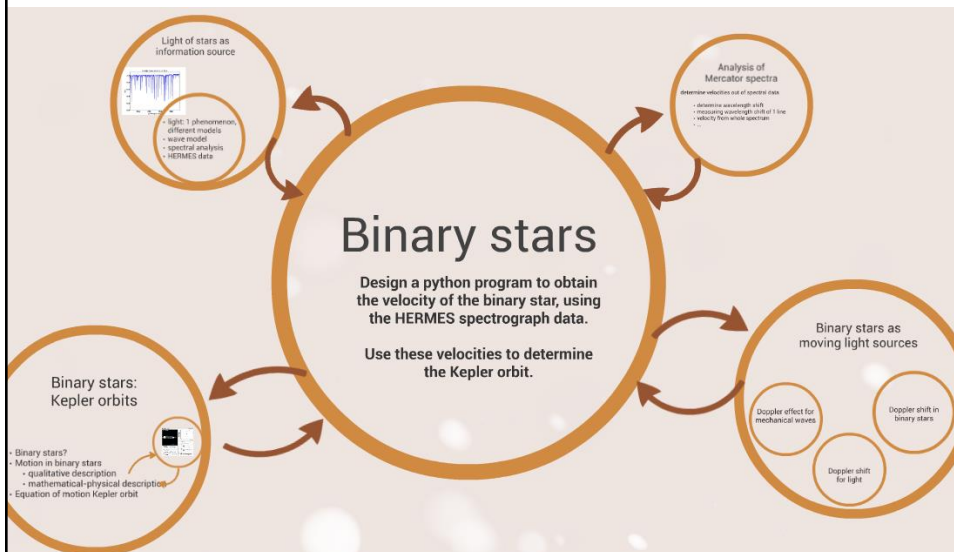

→ ICT voor data analyse:

- Python programmeren
  - tijdreeksen
  - Fitting en χ^2 -optimalisatie
  - Data visualisatie

Opbouw en inhoud

STEM@school: pijlers

1. Integratie van STEM inhoud,
  - met respect voor eigenheid van disciplines!*
  - fys/chem-wisk-programmeren
2. Probleem gecentreerd leren → authentieke problemen
  - echte Mercator/HERMES data
3. Onderzoeks- en ontwerpgebaseerd leren
  - experimenten / ontwerp programma
4. Samenwerkend leren
  - groepswerk
5. Vakdidactische onderzoeksresultaten meenemen
  - inzetten op misconcepties

(Merrill, 2002; Merrill, 2007; Sanders, 2009; Wang et al., 2011; De Groof et al., 2012; Kolodner et al., 1

KU LEUVEN

Implementatie

- Vorig jaar: piloottest met 4 leerlingen
- Dit jaar: implementatie in test scholen

KU LEUVEN

Zelf aan de slag

1. Opdrachten i.v.m. Doppler effect in spectra
2. Bepalen lichtsnelheid in water
3. Kwalitatief onderzoek van beweging in dubbelsterren
4. Opdrachten i.v.m. discrete sterspectra